

Куриленко О. В.

аспірант кафедри національної економіки та фінансів,

Вищий навчальний заклад

"Університет економіки та права "КРОК"

м. Київ, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-9274-4224>

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-558-0-6>

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ЕНЕРГЕТИЧНИХ ПАКЕТІВ ЄС У КОНТЕКСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Енергетична політика посідає центральне місце в інтеграційних процесах Європейського Союзу. Формування Європейської спільноти вугілля та сталі (1951), яка 1957 року трансформувалася в Європейське економічне співтовариство, стало відправною точкою сучасної енергетичної політики ЄС. Подальший розвиток інтеграційних структур – Європейської спільноти (1993) та Європейського Союзу (2009) – лише посилив акцент на забезпеченні енергетичної безпеки, економічної стабільності та конкуренції на внутрішньому ринку.

Україна, будучи частиною СРСР, не брала участі у західно-європейських енергетичних інтеграційних процесах, зосереджуючись на співпраці в межах Ради економічної взаємодопомоги. Після розпаду СРСР і системної кризи 1990-х років відбулося поступове зближення України з ЄС у сфері енергетики. Ключовими етапами цього процесу стали вступ до Енергетичного співтовариства (2010), асоціація з Європейським Союзом та Європейським товариством з ядерної енергії (2015), а також приєднання до синхронної мережі континентальної Європи ENTSO-E (2022).

Водночас швидкі темпи імплементації директив і регламентів ЄС створюють для України низку викликів – від браку досвіду і кваліфікованих кадрів до недостатніх інвестицій в основний капітал, операційних боргів та інституційної слабкості регуляторного середовища.

Після ухвалення Маастрихтського та Лісабонського договорів енергетична політика ЄС отримала системну правову основу, що зумовило прийняття низки нормативних актів вторинного права – так званих енергетичних пакетів.

Перший енергетичний пакет (1996 р.) заклав правові засади функціонування ринків електроенергії та природного газу в ЄС, визначивши принципи доступу до мереж і загальні вимоги до постачальників [1].

Другий енергетичний пакет (2003 р.) запровадив принцип анбандлінгу – відокремлення видобувних і збутових підрозділів від транспортних систем, що стало основою для підвищення прозорості та конкуренції. В українській практиці цей підхід реалізовано у поділі обленерго на постачальників (ПУП) та операторів системи розподілу (ОСР).

Третій енергетичний пакет (2009 р.) поглибив вимоги до анбандлінгу, запровадивши обов'язковий “поділ власності”. Він передбачив створення європейських мереж операторів систем передачі – ENTSO-E (електроенергія) та ENTSO-G (газ), а також незалежних національних регуляторів. В Україні вимоги Третього пакета почали реалізовуватися з 2014 року: створено Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (НКРЕКП), а в 2018 році завершено поділ обленерго на окремі суб'єкти постачання та розподілу [2, с. 19].

Четвертий енергетичний пакет (2019 р.) – так званий “Clean Energy Package” – спрямований на розвиток відновлюваної енергетики та участь “малих гравців” [3]. Він стимулює появу проз'юмерів (споживачів, які одночасно виробляють електроенергію) та енергетичних кооперативів, а також встановлює цільову частку 32 % відновлюваних джерел у структурі генерації [4].

Отже, енергетичні пакети ЄС істотно впливають на реформування українського енергетичного сектору, формуючи правові рамки функціонування ринку та правила поведінки його учасників. Разом із впровадженням “Європейського зеленого курсу” та нової кліматичної політики ЄС, включно з вуглецевим податком (СВАМ), адаптація української енергетики до цих вимог стає не лише економічним, а й безпековим викликом. Викликом, на який потрібно відповідати в умовах ударів по енергетиці з боку країни агресора.

З огляду на відсутність у України права участі в розробці енергетичних директив ЄС і доступу до структурних фондів, виконання зобов'язань без належної фінансової підтримки може створювати додаткові ризики для соціально-економічної стабільності. Особлива ця проблема актуалізується на фоні ударів країни агресора по енергетиці України. Тому важливою умовою подальшої інтеграції в ЄС є

вироблення державної політики, спрямованої на узгодження темпів та механізмів адаптації до європейських енергетичних норм із інтересами енергетичної та економічної безпеки України.

Література:

1. European Commission. (2020). Energy Policy and Legislation in the EU. Directorate-General for Energy. URL: https://commission.europa.eu/system/files/2020-10/ener_sp_2020_2024_en.pdf
2. Гречаник Б.В. Імплементация энергетических хартий (Третьего энергопакета) стран ЕС в энергетике Украины: проблемы та перспективи. *Науковий вісник ІФНТУНГ. Серія Економіка та управління в нафтовій та газовій промисловості*. 2017. № 1 (15). С. 15-21.
3. Литвин Н. Як застосувати 4-й енергопакет ЄС для розвитку малої ВДЕ-генерації в Україні? URL: <https://ua.boell.org/uk/2020/10/01/yak-zastosuvati-4-y-energoraket-es-dlya-rozvitku-maloi-vde-generacii-v-ukraini>
4. Третій та четвертий енергетичні пакети. URL: <https://www.ukraine-learns.org/wp-content/uploads/2019/08/%D0%95%D0%BD%D0%B5%D1%80%D0%B3%D0%BE%D0%BF%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82%D0%B8-003.pdf>